

ПРОТОСИНЂЕЛ ВАСИЛИЈЕ СТРИЉЧЕК

Анстракт: Протосинђел Василије Стриљчек био је православни свештеник, мисионар и подвижник, који је већи дио пастирског живота провео на територији Бањалучке епархије служећи Богу, својим сународницима Украјинцима и српском народу. Рођен је и одрастао у Украјини, школовао се у Риму, у Сремским Карловцима постао је свештеник, мисионарио у Прњаворском срезу међу Украјинцима, подвизавао се у Манастиру Гомионица, упокојио се у Бањалуци, а сахрањен је у Хрваћанима. До сада је о њему врло мало писано и о њему се веома мало зна, прије свега због идеологије која је до деведесетих година прошлог вијека владала на овим просторима, а чији је противник био отац Василије. Овим чланком, који је настао на основу архивске грађе из четири црквене архиве, почињемо да освјетљујемо његову личност и да је изводимо на видјело, чиме обиљежавамо и шездесету годишњицу његовог упокојења.

Кључне ријечи: Српска православна црква, Василије Стриљчек, протосинђел, мисија, православље, унија, Украјинци.

Протосинђел Василије Стриљчек рођен је 29. фебруара 1892. године у мјесту Хусјатин (област Трнопољ – западна Украјина). Његови родитељи Теодосије и Текља (по националности Чех и Украјинка) били су припадници Гркокатоличке (Унијатске) цркве. Крштење и миропомазање је примио мјесец дана након рођења, тј. 29. марта у унијатском Храму Усјековања главе Св. Јована Крститеља у Кривенкину (Хусјатин) и добио је име Васиљ. Крштење је обавио свештеник Јосиф Левицки, а кум је био Антоније Остапчук.¹

Основну школу Васиљ је завршио у родном мјесту 1902. године, а 1910. године у Трнопољу и класичну осморазредну гимназију. Схоластичке науке завршава у Лавову 1912. године, те наставља да се бави реториком до 1913. године и филозофијом до 1915. године. Боравећи у овим високим школским установама, спремао се да прими свештенички чин и да мисионари унијатство међу православнима.

---

¹ Архива Епархије бањалучке, Фасцикла Протосинђел Василије Стриљчек (даље: АЕБ ФВС), Крштеница

За вријеме Првог свјетског рата (1914–1918) његово школовање се прекида: године 1915. аустријске војне власти су га мобилисале и поставиле за помоћника на фронту. Након деветомјесечног војног служења био је заробљен и послат на издржавање казне у Италију. Како сам отац Василије пише, интервенцијом Ватикана, након тромјесечне робије пуштен је на слободу, са једним циљем – да проповиједа унијатство међу православнима. Међутим, боравак у војсци и заробљеништву, по промислу Божијем, како је сам отац Василије сматрао, спријечили су га да прими свештенички чин и потврди оданост Риму.²

Након ослобођења, ради што боље припреме за назначено дјело, гркокатоличко свештеноначалство шаље га да се даље школује. Још тада унијати су у њему гледали човјека који је много обећавао, прије свега на положају једног од високих чиновника Гркокатоличке цркве, ради чега је уписан на вишу богословску школу (у рангу факултета), у Риму, у октобру 1916. године, а коју је завршио у мају 1920. године.

У училиштима која је похађао дознао је за многа преимућства православља над, њему добро познатим, римокатолицизмом и спремао се за "повратак" у православље. "Било му је као ученом богослову јасно да је хришћанска истина у Православној цркви, а да је унија на крајње нехришћански начин, грубом силом и преваром наметнута свуда, па и његовим прецима."³ За овакав потез морао је добро да испита своје духовно стање, да се спреми, како духом тако и тијелом, да прекине сва пријатељства са дотадашњим колегама и да се отисне у свијет, гдје ће га сви са неповјерењем прихватити.⁴

Будући да је имао чврсту вољу да пређе у православље, долази код митрополита кијевског Антонија (Храповицког, †1936), који се тада као емигрант налазио у Сремским Карловцима, и скопског Варнаве (Росића, †1937), код којих наилази на очинску љубав. Његов долазак у Сремске Карловце, прелазак у православље и прихватање дужности мисионара били су по благослову светитеља Горазда Чешког (Павлик, †1942). О овом отац Василије пише: "По савјету блаж. поч. Епископа чешког Горазда ја сам се примио мисионарског рада међу мојим сународницима у Босни, тј. Украјинцима и донекле Чесима јер сам поријеклом по оцу Чех, а поријеклом по мајци Украјинац".⁵

У Саборном храму у Сремским Карловцима на Духове 1922. године извршено је његово присаједињавање православљу и рукоположење. О самом овом догађају отац Василије пише: "На моме рукополагању присуствовала су три јерарха бл. пок. митрополит скопски Варнава, кијевски Антоније и трећи Епископ са Атона имена му не знам. Три дана трајала је ова моја свечаност, тј. суботу пред Духове и први и други дан Духова... Примиио сам јеромонашки чин и потенцирао сам моје завјете монашке први дан оне моје свечаности тј. у субо-

² АЕБ ФБС, Рукопис аутобиографије Василија Стриљчека

³ *Српска Православна епархија бањалучка 1900–2000. Шематизам*. Бања Лука 2000, 389.

⁴ *Протосинђел Васиљ Стриљчик*. У: Братство (Сарајево), бр. 9 (1933), 104.

⁵ АЕБ ФБС, Рукопис аутобиографије Василија Стриљчека

ту Духовску".⁶ По свему судећи, на Духовску суботу извршено је његово при-саједињавање православљу и монашки постриг (расе и камилавке)⁷, а друга два дана рукоположења. О рукоположењу митрополит Антоније је издао грамату, која гласи: "Овим потврђујем сагласно благослову Патријарха српскога Димитрија, Галцијана монаха Василија Стриљчека, православним те да је мојом руком рукоположен у чин јерођаконa 9–22. маја 1922. године у Николајевској Саборној цркви града Сремских Карловаца, а другога дана 10–23. маја у чин јеромонаха у Руској цркви генералног штаба Антоније митрополит Кијевски и Галицки".⁸

Након рукоположења јеромонах Василије је послат на пастирску дужност православног мисионара међу унијатима у Срезу прњаворском (у Босни)⁹ и постављен за пароха хрваћанског и сабрата Манастира Моштаница. Дошавши међу своје сународнике, отац Василије је проповиједао вјерност Кијевској Световладимирској крштењској купјељи и придобијао народ за православље. Завео је редован молитвени живот у народу, водећи рачуна да народни обичаји остану неповријеђени.¹⁰ Трудио се да благољепије кијевске традиције богослужења пренесе међу своје парохијане, што је и у њиховим срцима, баш као негда и у срцу кнеза Владимира, потврђивало православље као једино истинско богослужење. Тако је прије сваке Свете литургије служио Јутрење, а навече Вечерње богослужење. Сваке недјеље послије вечерњег богослужења

---

⁶ АЕБ ФВС, Исто

⁷ Неразумијевање пострига у расу и камилавку само као прве степенице коју сваки монах треба да прође, а који се у Руској цркви обично зове *иночки постриг*, док се под *монашким постригом* сматра искључиво постриг у малу схиму, доцније је створило више непријатности кроз које је отац Василије морао проћи. Наиме, Свети синод Српске цркве, под предсједништвом митрополита скопског Јосифа, 1942. године је утврђивао да ли је он икада примио монашки постриг или није. Позвавши и самог оца Василија на саслушање, дознали су од њега да он никада није примио монашки постриг, због чега Свети синод актом обавјештава епископа зворничко-тузланског и администратора бањалучког Нектарија (Круља): "...То он не може имати чин протосинђела него протојереја". Да је он заиста био инок, односно за српско поимање – монах, али не малосхимник, најбоље свејдочи текст грамате који је потписао митрополит Антоније (Храповицки), али и сама изјава под заклетвом пред Светим синодом протосинђела Василија "да никада није примио монашки обет". Архива Епархије зворничко-тузланске (даље: АЕЗВТ), Свети архијерејски синод Српске православне цркве бр. 790/зап. 127. 21/8.3. 1942, Београд.

⁸ АЕБ ФВС, Грамата о рукоположењу

⁹ Унијати Украјинци су се насељавали на овај простор између 1900. и 1908. године, мада је појединачних случајева миграције било како раније тако и касније. Непотписани писац чланка о преласку унијата у православље, у *Службеном гласнику Српске православне цркве*, тврди да су аустороугарске окупаторске власти насељавале унијате међу православни живаљ надајући се да ће они Србе православце ослабити и на крају превести на унију. *О Малорусима у Бањалучкој епархији, који су се из Уније повратили у Свету православље. У: Гласник службени лист Српске православне патријаршије* (Сремски Карловци), бр. 35 (1932), 553.

¹⁰ Тако није мијењао већ постојеће обичаје у народу, као што су узимање двије особе за кумове приликом крштења, поштовање западних барокних икона и распећа, те молитвено-обичајне особености које је народ имао. Отац Василије је јачао национални дух у народу.

држао је часове вјеронауке за одрасле. Протојереј Петар Рађеновић, који је највјероватније 1935. године присуствовао молитвеном животу овог народа, пише: "Религиозна свијест и вјерско одушевљење доста је јако код Малоруса обраћених у православље. Побожност и црквеност бар у спољашњем облику стоји код њих на високом степену. Долазак у цркву је одличан. У богослужењу сви живо учествују заједничким појањем познатијих текстова. И псалми се код њих рецитују уз отезање неких слогова тако да се и ово рецитовање може унеколико да изводи уз општу пратњу. Богослужбена потреба као да је незаситна: никада им богослужење не може бити сувише дуго, па ма колико траје".¹¹

У Шематизму Српско-православне епархије Бањалучко-Бихаћке за 1923. годину приказана је статистичка таблица парохијана Рускоправославне парохије, која је од свог оснивања једва имала пуну годину. Парохија се састоји из пет села, у којима живи 1.377 православних душа у 280 православних домова. Парохије су биле сљедеће: Гајева, са 15 домова, Дубрава Нова 89, Каменица 16, Мујинци–Лишња 87 и Хрваћани 73. У току исте године у парохији је било: 30 крштених, двоје вјенчаних и троје умрлих.¹² Из званичне црквене штампе сазнајемо да су се Украјинци убрзо привикли на све православне обичаје као и административно устројство цркве. Тако у службеним огласима у *Гласнику Српске православне цркве* срећемо већи број бракоразводних парница које су вођене пред Епархијским судом у Бањалуци.¹³

Морамо нагласити да је овај рад био тако успјешан како због способности и саможртвене љубави његове тако и небриге и бахатости унијатског "клера" према народу, али и повољног расположења украјинских колониста да се врате вјери својих отаца. Украјинци и Русини унијати имали су жељу још прије Првог свјетског рата да се врате Православној цркви, међутим, њихово материјално стање није им дозвољавало да то учине. Сваки покушај да ступе у загрљај са православном браћом значио би за њих тоталну економску пропаст многих појединаца, а можда и цјелокупне колоније, што је била огромна жртва на коју многи нису били спремни.

За заслуге према Православној цркви у свештено-мисионарском раду јеромонах Василије одликован је 1925. године правом ношења свештеничког црвеног појаса. О томе је издана грамата у којој се каже: "За заслуге које сте учинили према нашој источно-православној Цркви и народу подручне вам парохије а у вријеме вашег четворогодишњег напорног свештеничког и мисионарског рада међу Русинима – срез Прњаворски одликујемо вас ношењем све-

---

¹¹ Драган Шућур, *Извјештај свештеника Петра Рађеновића о стању у мисионарским парохијама малоруских колониста у прњаворском срезу*. У: *Гласник Удружења архивских радника Републике Српске* (Бањалука), бр. 5 (2013), 460.

¹² III Шематизам Српско-православне епархије Бањалучко-Бихаћке за годину 1923, Бања Лука 1925, 61.

¹³ *Званични огласи*. У: *Гласник*, бр. 20 (1925), 318.

штеничког црвеног појаса у сврху чега вам и дајемо односни декрет. С благословом Митрополит бањалучко-бихаћки Василије Поповић".¹⁴

У кратком временском периоду отац Василије успио је да са својим парохијанима сагради велелепни Храм Покрова Пресвете Богородице, те оспособи неколико богомоља по другим селима. Прилоге за градњу већином су давали мјесни православни хришћани – Украјинци, али било је и Срба који су помагали. У многим мјестима широм Босне (како свједочи оновремена црквена штампа) наилазило се на његове вриједне парохијане који су међу православним свијетом сакупљали прилоге. Истина, на многим мјестима Срби их нису најбоље разумијевали, али ови предани људи, ови прегаоци свога дјела, успјели су да сакупе довољно новца и подигну свој велелепни храм.¹⁵ Освећење нове Цркве Покрова Пресвете Богородице обавио је митрополит бањалучки Василије (Поповић) 10/23. октобра 1932. године уз саслужење шесторице свештеника (три Украјинца и три Србина), те једног ђакона. На литургији је одговарао хор украјинских појаца, које је црквеном пјевању обучавао отац Василије.¹⁶

Из извјештаја протопрезвитера Петра Рађеновића Светом архијерејском синоду о мисији оца Василија, који одише умјереним негативним тоном, сазнајемо да је отац Василије вршио и вјероучитељску дјелатност међу Украјинцима, или, како их он назива, Малорусима. Вјеронауку је предавао у поточанској и лишањској школи на "малоруском" језику. Писац извјештаја није разумијевао важност ове мисије и методе предавања, па неосновано предлаже да се оцу Василију забране предавања на матерњем језику, те да се она одвијају на српскохрватском. Штавише, он сматра да би отац Василије требало да подијели своје часове са српским свештеником Миланом Милановићем из Поточана, те да један предаје у поточанској, а други у лишањској школи на српскохрватском језику.¹⁷

И поред тога што неки клирици Српске цркве нису разумијевали његову дјелатност, отац Василије је 23. фебруара 1933. године у Придворној капели Светога Саве у Бањалуци произведен у звање протосинђела руком високопреосвећеног Василија (Поповића, †1937), митрополита бањалучко-бихаћког. О овом догађају је издана и пригодна грамата, у којој се, између осталог, каже: "Ревност о слави свете цркве, тачно вршење повјерених дужности и свагдашње старање о угледу свештеничког чина које је показао јеромонах Василије Стриљчек, заслужило му је Наше признање. Дајући израз томе Нашем признању, смјерност наша признала је, да јеромонах Василије Стриљчек буде први

¹⁴ АЕБ ФВС, Грамата о праву ношења свештеничког црвеног појаса

¹⁵ *Протосинђел Васиљ Стриљчек. У: Братство* (Сарајево), бр. 9 (1933), 105.

¹⁶ Петар Рађеновић, *Освећење нове цркве у Хрваћанима. У: Гласник*, бр. 34 (1932), 539.

¹⁷ Драган Шућур, *Извјештај свештеника Петра Рађеновића о стању у мисионарским парохијама малоруских колониста у прњаворском срезу. У: Гласник Удружења архивских радника Републике Српске*, бр. 5, (2013), 464.

међу синђелима те га овим именујемо за Протосинђела..."¹⁸ Као видљиви знак благодарности за мисионарски рад примио је 1937. године од митрополита Василија (Поповића) свештенички напрсни крст и постао најмлађи ставрофор у Бањалучкој епархији.

Уочи Другог свјетског рата мисионарске парохије су имале преко 400 домова вјерујућег народа и четворицу свештеника који су служили у тим парохијама.¹⁹ Међутим, стварање Независне државе Хрватске (1941) предсказивало је православним Украјинцима трагичну судбину. Баш као српском народу, и њима је пријетила (и услиједила) велика социјално-вјерска опасност. Они који се нису покорили завојевачима и вратили на унију, или који нису прешли у римокатолицизам, протјерани су. Неки су отишли у Аустралију и прекоморске земље, други у Бачку и расули се по Србији. Оваква судбина задесила је и оца Василија. Он је провео три мјесеца у усташком затвору у Бањалуци, а након тога одлази у Београд, гдје је двије године вршио дужност пароха међу пребјеглим Украјинцима из Босне. Његов рад у пријестоници није био добро прихватио клир СПЦ, те крајем 1943. године прелази у Шабачку епархију, гдје једно вријеме борави у Богатићу. У мају 1944. године по послушању прелази у Семберију, гдје је у недостатку свештенства опслуживао више парохија. Од 1. септембра 1944. године постављен је за свештеника у Драгаљевцу, с тим да је добио на опслуживање парохије: чађавачку, вршанску, тутњевачку, пиперачку и још неке друге.

Иако је опслуживао више парохија, отац Василије је живио у материјалној неимаштини. То се види из писама која је упућивао црквеном суду и епископу Нектарију – да не може нигдје путовати јер: "Једном мантијом покривам моју сву мизерију".²⁰ У току службовања у Семберији отац Василије је на свим мјестима задобио велику љубав парохијана, па је сваки растанак и прелазак по послушању на другу парохију био пропраћен народним негодовањем.²¹ Тако се на неким мјестима парохијани жалили црквеним властима, писали петиције, организовано одлазили у епархију да разговарају са епископом да не премјешта оца Василија из њихове парохије. О духовном стању својих парохијана у Семберији отац Василије је писао²²: "Ја сам веома заволио овдашњи народ, и ако, моја служба међу њима скопчана је са потешкоћама у познавању овдашњих обичаја, али пошто су они са мојим радом задовољни, што и мени чини највеће

¹⁸ АЕБ ФВС, Грамата о произвођењу у протосинђелски чин

¹⁹ Осим оца Василија, украјински свештеници су били Григорије Крижановски, Григорије Прекраснов и Михаило Фљак.

²⁰ АЕЗВТ 378/108, 448–197. *Његовом Преосвештенству епископу зворничко тузланском Господину Нектарију, Београд, Драгаљевац Горњи 7.9.1945.*

²¹ АЕЗВТ 378/57, 205–1946. *Молба сељана целе парохије драгаљевачке за проту Василију Стриљчека*

²² Овдје треба обратити пажњу на то да су неке ријечи погрешно написане, што омашком што због тога што оцу Василију српски језик није био матерњи.

задовољство и то ми је највећа награда за мој труд и рад... Није истина да ја собом правим потешкоће свештеницима у наплаћивању хонорара у вршењу свештенорадња, као да не солидаризирам се у том смислу са њима... Ја сам мојих данашњих парохијана довео до таквог моралног стања да што год бих ја од њих затражио они ће ми све дати".²³

У току боравка у Зворничко-тузланској епархији отац Василије је одржавао контакте са својим парохијанима из мисионарских парохија. Ови контакти су били цензурисани и ометани, а све са надом да ће се мјесни Украјинци вратити на унију. И поред тога он је успијевао да неким каналима шаље писма и кријепи своје парохијане, па их је чак на Аранђеловдан 1946. године посјетио. Гледајући народ који је духовно занемарен и парохије које су се званично укидале, отац Василије је у писму епископу Нектарију нарицао: "Лакомисленост и безобзирност узели су маха код расформиравања, па чак на жалост познато је да је један од српских свештеника у споразуму са унијатским свештеником из Лишње помагао до скоро да нагони припаднике мисионарских парохија у унију. Овијем начином створено је неповерење према српској православној Цркви, а окорелих унијатских фанатика окуражило на још већу мржњу против нас православних колониста".²⁴ Окријепљен посјетом Хрваћанима и сусретом са народом, отац Василије је молио епископа Нектарија да га врати међу његове сународнике, али будући да није било одговора, преиначио је молбу да га постави на неку од упражњених српских парохија у близини његових мисионарских.²⁵ Одговора од епископа Нектарија није било, али ће ускоро стићи од новог епископа бањалучког.

Избором епископа др Василија (Костића) на трон Епархије бањалучке (1947 године) протосинђел Василије добија званичан позив да се врати у матичну епархију. Осим тога, епископ Василије је упутио епископу зворничко-тузланском Нектарију (Круљу) допис којим га моли да му стави на располагање протојереја-ставрофора Василија Стриљчека, увјеравајући га: "Нема никакве бојазни да би Стриљчек по повратку у своју парохију настојао да оживи оно што је мртво, да од жалосног остатка конвертита из Уније оснује поново мисијску парохију".²⁶ Из овога можемо закључити да је власт упозоравала епископе да се оцу Василију мора онемогућити повратак међу његове сународнике.

---

23 АЕЗВТ 378/57, 205–1946. *Његовом Преосвештенству епископу зворничко тузланском Господину Нектарију, у Тузли, Драгаљевац, 2. марта 1946.*

24 АЕЗВТ 378/108, 448–197. *Његовом Преосвештенству епископу зворничко тузланском Господину Нектарију, у Тузли, Драгаљевац Горњи, 5. децембра 1946.*

25 АЕЗВТ 378/108, 448–197. *Његовом Преосвештенству епископу зворничко тузланском Господину Нектарију, у Тузли, Драгаљевац Горњи, бр. 13, 13. марта 1947.*

26 АЕЗВТ 378/108, 448–197. *Црквени Суд Православне епархије бањалучке, (Бањалука), бр. 1167/47, 12. септембра 1947.*

Дошавши 1948. године на територију Бањалучке епархије, "народне" власти га позивају на информативни разговор, у току којег му је саопштено да нема дозволу боравка у Хрваћанима, чиме му је забрањен и пастирски рад међу Украјинцима. Отац Василије је ово тешко и са негодовањем прихватио, због чега су га припадници тадашње милиције ухапсили са намјером да га депортују у Манастир Гомионицу. Замисао је била да се у Гомионици стави у тежак положај, да у безусловном манастиру и, умногоме, заосталом мјесту постане не само заточеник у физичком смислу већ и душевно рањен.²⁷ Међутим, он, на изненађење околине, у полуразрушеном манастиру у априлу 1949. године сабира избјегле монахиње из прњаворског манастира – Гаврилу Стефанишин, Михаилу Мељник и Евицу Тесла, те са благословом епископа бањалучког Василија успоставља женско општежиће.²⁸ Овакав расплет дате ситуације није био по вољи властима, па убрзо почињу разна застрашивања и малтретирања нових житеља Манастира Гомионице. Будући да су отац Василије и сестре били чврсти на своме монашком путу и вољни да по сваку цијену унаприједи Манастир, власти су нашле "пропуст у администрацији", па су житељи Манастира 16. новембра 1949. године били позвани у Бањалуку да објасне како могу у Манастиру живјети без пријаве Унутрашњем одсјеку. Отац Василије је на овом саслушању изјавио да су црквене власти поставиле сестре у Манастир, те да су регуларно пријављене у Мјесном народном одбору у Бронзаном Мајдану.²⁹ И поред тога, Унутрашњи одсјек је потенцирао да сестре морају напустити Манастир и вратити се у Лишњу, због чега је епископ бањалучки Василије писао предсједнику Обласног одбора, са назнаком да ће, ако не престане прогон сестара, бити приморани "да се обрате за интервенцију лично Маршалу Титу по овом питању".³⁰ Како је вријеме показало, напори да сестре остану у Гомионици уродили су плодом. Под будним оком оца Василија гомионичка обитељ се брзо развијала, како материјално тако и духовно. За само неколико година у Манастиру је било десетак младих сестара које су успоставиле редован манастирски живот.

У Манастиру Гомионица протосинђел Василије је водио строг аскетски начин живота. Осим редовног молитвеног правила, строгог поста и келејних молитава, он је подражавао древне оце изнуравајући своје тијело. Тако нам је монахиња Аквилина Лукић 2006. године описала примјер његовог келејног подвига. Наиме, једном приликом, када је отац Василије био одведен у Бањалу-

---

²⁷ Раније су на исти начин успјели да сломе неке монахе.

²⁸ У прњаворском манастиру Покрова Пресвете Богородице живјеле су православне украјинске монахиње. Осим строгог монашког правила, бринуле су о дјечијем сиротишту и радиле у Бановинској болници. Из Прњавора су протјеране 1941. и до 1947. године криле су се код родбине у Србији.

²⁹ Архива Манастира Гомионица (даље: АМГ ФВС), Фасцикла отац Василије Стриљчек, *Предсједнику Обласног одбора Господину Руди Колаку*

³⁰ АМГ ФВС, *Предсједнику Обласног одбора Господину Руди Колаку*

ку на саслушавање о "антидржавној дјелатности", она је, по благослову намјеснице Манастира, ушла у његову келију да је спреми за његов повратак.³¹ Када је ушла, најприје је била задивљена чистоћом, уредношћу и љепотом сваког предмета који се ту налазио. Готово све ствари у келији – кревет, ормарић, сто, столицу, пећ од цигле, везене столњаке, завјесе, чаршаве и јастучнице – отац Василије је сам направио. Монахиња Аквилина је толико била задивљена љепотом везова које је отац Василије радио "да је пожељела да сједне на његов кревет и да види тај луксуз у којем је он уживао". Међутим, чим је дотакла руком наизглед удобан кревет, осјетила је нешто оштро. Истод чаршава у платненим џаковима били су оштри комади изломљеног цријепа, на којима је отац Василије спавао.

Монахиња Рафаила Тошић посвједочила нам је у јесен 2017. године још неколико важних детаља из живота протосинђела Василија у Манастиру Гомионица. Он је свакога дана заједно са сестрама редовно учествовао у манастирским богослужењима и трпезама, а био је на услузи и сваком добронамјернику који је долазио у гомионичку светињу. У току боравка у Манастиру Гомионица крстио је велики број људи, те њихова имена својим калиграфским рукописом забиљежио у Књигу крштених Манастира Гомионица. Сестре су од њега училе рукодјеље, а понајвише да шију и везу. Према сестрама је био благ, али када је потреба била, ради њиховог добра, умιο је и да их епитимијама исправља.

У вријеме боравка у Манастиру Гомионица протосинђел Василије је више пута суђен и осуђиван на затворске казне. Неке је дјелимично издржао у казнено-поправном дому, док су друге преиначене у кућни притвор. Тако имамо податак да је 1952. године био неправедно осуђен за мисију коју је чинио прије рата, као и после рата, и то: "За сарадњу са Усташама, Четницима и Нијемцима... проповијед, писмо Америчкој амбасади и др." на девет година издржавања затворске казне у Казнено-поправном заводу у Фочи, али је преко адвоката добио дјелимично помиловање, па је казна преиначена на петогодишње робовање.³² Судаћи по документима која је отац Василије потписивао, а који се налазе у манастирској архиви, као и исказима појединих сестара Манастира Гомионица, он није све вријеме боравио у Фочи.

Још један кривични поступак је вођен против оца Василија, 1957. године, када је Народни одбор општине Бронзани Мајдан упутио "тужбени предлог јавном тужиошту"³³ у Бањалуци ради покретања кривичног поступка по члану 170 кривичног закона ради увреде части органа Н. Власти".³⁴ Због тога се отац Василије обратио Савезном јавном тужилаштву износећи свој случај и молећи

³¹ Овдје треба споменути да отац Василије обично није дозвољавао другим лицима да одржавају његову келију већ је сам водио рачуна о њој, али због његовог вишенедјељног одсуства сестре су се ипак усудиле да без његовог благослова уђу у његову келију.

³² АМГ ФВС, Адвокат Николај Побједински, Бања Лука, 30. април 1953.

³³ Највјероватније тужиоцу или тужилаштву

³⁴ АМГ ФВС, *Савезном јавном тужиоцу*

да се спријечи непотребна судска процедура јер је пред њима потпуно беспредметан и неоснован процес.³⁵ Бесмислица овог поступка огледала се у несразмјерним потраживањима разреза на лични доходак за 1956. годину.³⁶

У току богослужења 30. новембра 1958. године оцу Василију је позлило. Иако се противио, превезен је у болницу у Бањалуку, гдје се 8. децембра упокојио. Сахрањен је у хрваћанској Покровској цркви уз присуство свештенства, монахиња из Манастира Гомионица и великог броја његових сународника.

Повремене одласке у Хрваћане својим парохијанима који су остали вјерни светој Православној цркви, државне власти су строго надгледале. У најбољем случају, отац Василије је могао само неколико пута у години да иде у хрваћанску парохију и да тамо богослужи, што је било широко поље римокатоличкој мисији и пропаганди. Тамошњи православни Украјинци (остало је око двадесетак породица) одлазили су у хрваћанску српскоправославну цркву и вршили обреде остајући вјерни православљу. У исто вријеме српски свештеници из Поточана су администрирали украјинском парохијом. Немаран однос према овој парохији и парохијанима наметнуле су комунистичке власти. Протојереј Ратко Радујковић свједочи нам да је међу српским народом у то вријеме ширена пропаганда против оца Василија да он "шокачи српски народ",³⁷ а међу Украјинце се пуштао глас да их Василије хоће превести у Србе.

Колика је била запостављеност ове парохије, свједочи и то што је седамдесетих година двадесетог вијека Храм Покрова Пресвете Богородице оскрнављен и запустио.³⁸

На темељу старе Покровске цркве, која је усљед природних непогода и неодржавања била веома оштећена (у њој се нису могла вршити богослужења и морала је бити срушена), благословом епископа бањалучког господина Јефрема саграђена је, 1988. године, нова, скромнијих димензија. Уз Храм су дограђени звоник, простор за прислуживање свијећа и народна трпезарија. Поводом великог јубилеја Руске православне цркве – Хиљадугодишњице крштења Русије, 2. октобра 1988. године нови храм су освештали епископи: далматински Николај (Мрђа), зворничко-тузлански Василије (Качавенда) и бањалучки Јефрем (Милутиновић). Богослужбене ствари донесене су из Украјине, па и сам антиминс епископа јекатеринског Анатолија. У цркви се налази гроб оца Василија, на којем је натпис:

"Овдје почива служитељ олтара Божијег протосинђел Василије Стриљчек 1892–1958 г. Парох хрваћански, велики духовник и ревносни мисионар, пожртвовани љубитељ и одважни заштитник православних Украјинаца од иновјерних насртаја. Свети оче, твоја духовна дјеца, православни Украјинци, оста-

³⁵ АМГ ФВС, Исто

³⁶ АМГ ФВС, *Извјештај о разрезу и налог за плаћање пореза на доходак и пореза на промет код самосталних занимања и имовине за 1956. годину*

³⁷ Исказ протојереја Ратка Радујковића

³⁸ Архива парохије у Друговићима, неописана грађа, Записник бр. 48/11.12.1975.

ПЛАТОН (ЈОВИЋ), *Протосинђел Василије Стриљчек*

јући вјерни Богу, Светој православној цркви и твојој очинској љубави, подижу ти ово скромно обиљежје. Православни Украјинци, Насеобина Хрваћани."

Platon (Jovic), protosyncellus

Protosyncellus Vasilije Striljcek

Conclusion

Commemorating sixty years since the death of protosyncellus Vasilije Striljcek (1892-1958), we present to readers and researchers an article about the life of this, by life and work orientation, a truly unique man. So far, only a small number of people have been studying his life and pastoral work, which is why this article is composed mostly of archival records taken from four different church archives. During his short earthly life, the father Vasilije left a deep hagiological and historical trace in the life of the Orthodox Church. Endowed with great missionary skills and capabilities, personal sacrifice and rejection of earthly honors, he managed to bring his Ukrainian compatriots in the District of Prnjavor back from the Greek Catholic Church to Orthodoxy. In 1948, he renewed a monastic community in the Gomionica Monastery, which, to this day, is mostly organized according to his ordinances. He was an educated theologian, monk, priest, missionary, preacher, teacher, ascetic and confessor, which obliges us to continue to study his pastoral work in the future.